

PROCES KSZTAŁTOWANIA WZORCÓW ZACHOWAŃ WOLNOCZASOWYCH W EDUKACJI JUTRA

Małgorzata M. Bogdan

Promotor: dr Tadeusz Fąk

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

*„Jesteśmy w stanie wzbogacić rozwój
młodego człowieka, ale przez niewiedzę
możemy go ograniczyć.
Proces bowiem jest niepowtarzalny
w przypadku każdego dziecka.”*

WSTĘP

Za motto niniejszej pracy przyjęto tę wypowiedź Ewy Białek, ponieważ rozważania dotyczą procesu wychowywania do korzystania z wartości czasu wolnego. Żyjemy w dobie przeobrażeń cywilizacyjnych zmierzających w kierunku społeczeństwa informacyjnego. Transformacji ustrojowej towarzyszą nierozzerwalnie przemiany w dziedzinie edukacji. Edukacja cywilizacji wiedzy ma na celu przygotowanie najmłodszych pokoleń do życia w nowoczesnym świecie, gdzie zmiany zachodzą niezwykle szybko, a człowiek jest nieustannie atakowany wielością informacji, wśród których musi dopiero sam dokonywać selekcji.

Nie ma najmniejszych wątpliwości, że zmiany w sferze edukacji były i nadal są konieczne. Niewątpliwie ważną kwestią kształcąco-wychowawczą jest przygotowanie młodych ludzi do umiejętnego wykorzystania możliwości, jakie stwarza im czas wolny. Wyniki przeprowadzonych do tej pory badań wynika, że ludzie nie tylko nie mają właściwego przygotowania, ale często nie rozumieją i nie wiedzą jak istotne wartości płyną z właściwego gospodarowania czasem wolnym. Z badań przeprowadzonych przez GUS w 2000 roku wynika, że jedynie 7 % społeczeństwa polskiego wypoczywa aktywnie ruchowo, ok. 40% odczuwa taką potrzebę, ale nie robi nic w tym zakresie, a ponad połowa społeczeństwa odczuwa potrzeby aktywności ruchowej w realizowanym stylu życia².

Wraz z rozwojem cywilizacji wzrastają zasoby czasu wolnego, który powinien być właściwie wykorzystany, szczególnie na aktywny ruchowo wypoczynek. Z tego też względu istnieje potrzeba systemowych rozważań w zakresie edukacji do czasu wolnego, uwzględniających zmieniające się współcześnie jego funkcje, które prezentuje się następująco: „*Współczesne koncepcje edukacyjne zakładają zmianę ważności funkcji czasu wolnego, a mianowicie koncentrują się na pierwszoplanowej funkcji rozwojowej, kreatywnej, a następnie funkcji ludyczno-przyjemnościowej, by wreszcie przejąć funkcji odtwarzającej siły utracone w pracy. Taki układ funkcji czasu wolnego zmieni również jego podstawowe rozumienie. Wskazuje to wyraźnie na jego cele edukacyjne w zakresie wspomaganie rozwoju osobowości w dobrowolnych i kreatywnych działaniach. Zatem czas wolny jest w coraz większym stopniu postrzegany jako*

¹ Białek E. (1997) „Edukacja integrująca. Alternatywa czy konieczność.” PTP „Impuls”, Kraków, s. 78

² Baran A. (2000) „Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej”, GUS W-wa

„...jako dobro, które powinno prowadzić do właściwego wykorzystania tego segmentu życia każdej jednostki.”³

Z tego wynika, że te jednostki, które nie umieją racjonalnie dysponować swoim czasem, a zwłaszcza czasem wolnym, będą miały mniejsze szanse na wartościowy styl życia, zarówno w pracy zarobkowej, obywatelskiej i własnej.⁴ Zatem występuje konieczność odpowiedniego przygotowania współczesnego społeczeństwa do właściwego korzystania z zasobów czasu wolnego.

ZAŁOŻENIA BADAWCZE

W obliczu zachodzących zmian cywilizacyjnych naturalne wydaje się pytanie o środowiska, które powinny być odpowiedzialne za kształtowanie wzorców zachowań w procesie wychowania do czasu wolnego szczególnie wśród dzieci i młodzieży. Dlatego problem badawczy tej pracy stanowi kształtowanie się opinii dotyczących stopnia udziału szczególnych środowisk wychowawczych w budowaniu postaw do kultury czasu wolnego.

Celem pracy jest diagnoza stanu oddziaływania środowisk edukacyjnych na badaną grupę młodzieży.

Z określonego problemu badawczego i celu, wynikają poniższe pytania badawcze:

Które z badanych środowisk edukacyjnych mają obecnie największy wpływ na kształtowanie wzorców zachowań w czasie wolnym, a które powinny mieć?

Czy występują różnice pomiędzy społecznością miejską i wiejską?

Jakie różnice w procesie kształtowania wzorców występują w opiniach uczniów, ich rodziców i nauczycieli?

W jakim kierunku powinny dokonać się zmiany stanu aktualnego na stan oczekiwany?

METODY I MATERIAŁ BADAWCZY

Opinie wykorzystane do napisania tej pracy zostały zebrane za pomocą metody sondażu diagnostycznego. Wykorzystanym narzędziem badawczym była ankieta, w której zapytano o środowiska kształtujące wzorce w procesie wychowania do czasu wolnego.⁵

Do potrzeb niniejszej pracy wykorzystano materiał badawczy, zebrany w roku szkolnym 2003/04 od uczniów, ich rodziców oraz nauczycieli, z dwóch gimnazjów – Gimnazjum nr 1 we Wrocławiu oraz Gimnazjum w Raszkowie (kilkutysięcznej miejscowości w Wielkopolsce). Badani mieli za zadanie odpowiedzieć, kto w ich mniemaniu i w jakim stopniu kształtuje oraz kto powinien kształtować wzorce zachowań w czasie wolnym.

Badaniami zostały objęte 432 osoby.⁶ (Tab. 1)

³ Fąk T. (2004) „Edukacja jutra a czas wolny” [w:] K. Denek, T. Koszczyk, M. Lewandowski (red.) Edukacja WTN, Wrocław Wrocław. s. 284

⁴ Denek K. (2002) „Poza ławką szkolną.” Erudytus, Poznań, s. 97

⁵ Łobocki (2003) „Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych”, Kraków

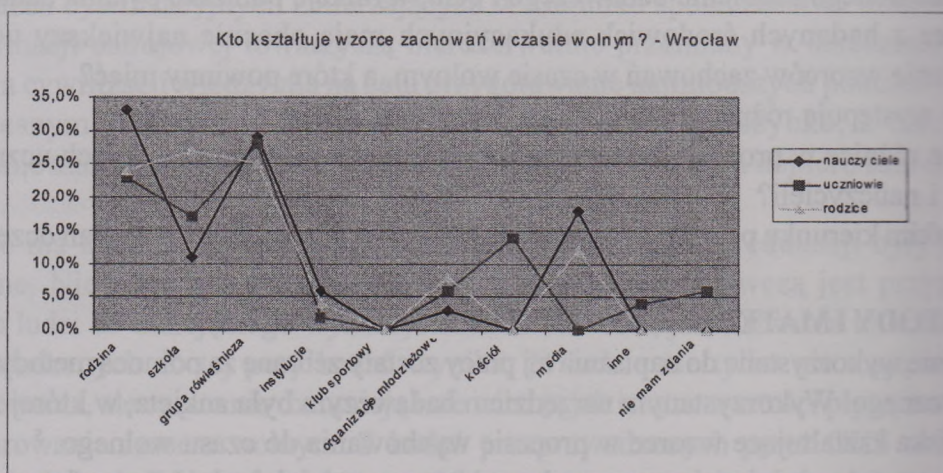
⁶ Wykorzystano dane statystyczne z prac magisterskich: Doniec M. (2004) „Wychowanie do czasu wolnego na przykładzie osiedla Popowice we Wrocławiu” oraz Marszał J. (2004) „Wychowanie do czasu wolnego młodzieży na przykładzie Gimnazjum w Raszkowie”

Grupy badanych		Miejscowości		Gimnazjum w Wrocławiu		Razem
		Gimnazjum w Raszkowie				
Uczniowie	Dziewczęta	60	118	78	153	271
	Chłopcy	58		75		
Rodzice	Kobiety	56	73	30	44	117
	Mężczyźni	17		14		
Nauczyciele	Kobiety	16	22	19	22	44
	Mężczyźni	6		3		
						432

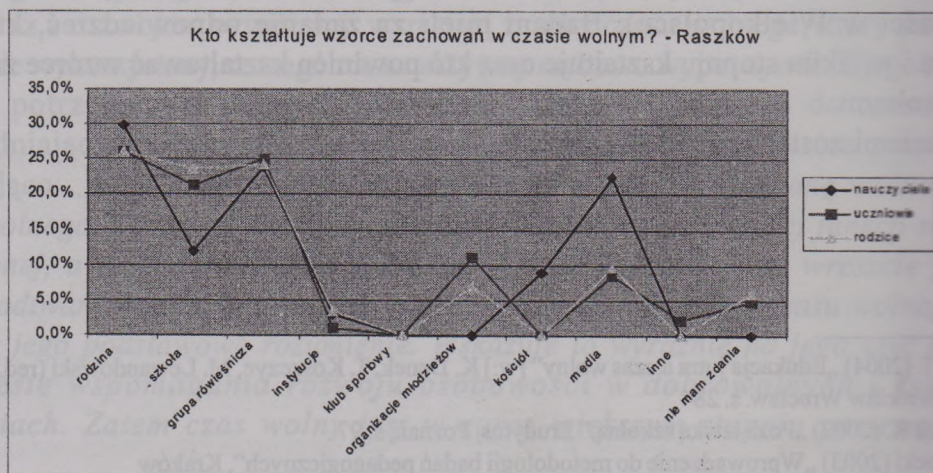
Tab.1 Dane liczbowe zakwalifikowanych do analizy statystycznej kwestionariuszy ankiety (uczniowie, ich rodzice i nauczyciele)

ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

Ze względu na formalne ograniczenia redakcyjne, w podrozdziale tym zostaną przedstawione wyniki badań w postaci diagramów (ryc. 1, 2, 3, 4), z krótką ich charakterystyką i z najistotniejszym komentarzem, odnoszącym się do pytań badawczych.

Ryc. 1 Wpływ poszczególnych środowisk wychowawczych kształtujących wzorce zachowań w czasie wolnym wg opinii badanych we Wrocławiu.

Ryc. 2 Wpływ poszczególnych środowisk wychowawczych kształtujących wzorce zachowań w czasie wolnym wg opinii badanych w Raszkowie.

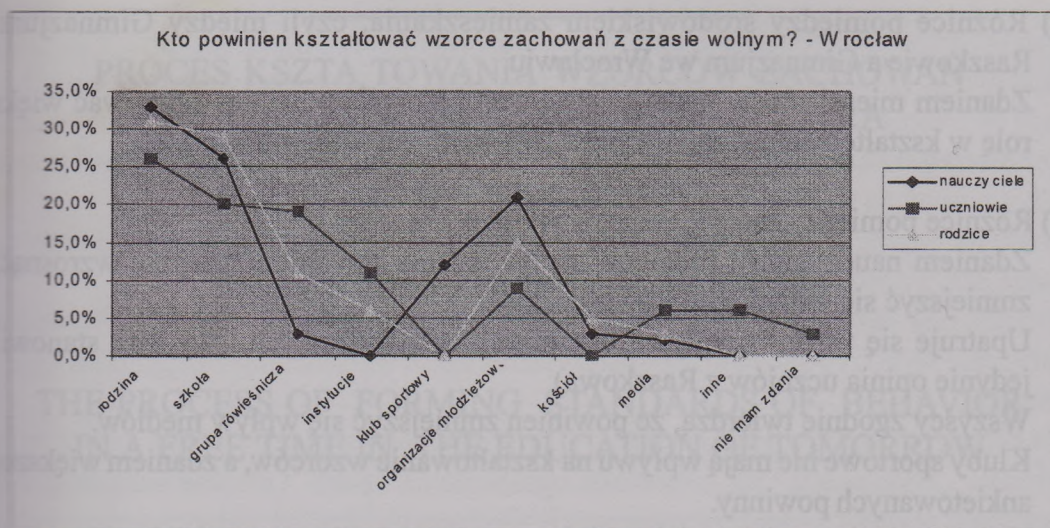

Fig. 3 Oczekiwany wpływ poszczególnych środowisk wychowawczych kształtujących wzorce zachowań w czasie wolnym wg opinii badanych we Wrocławiu.

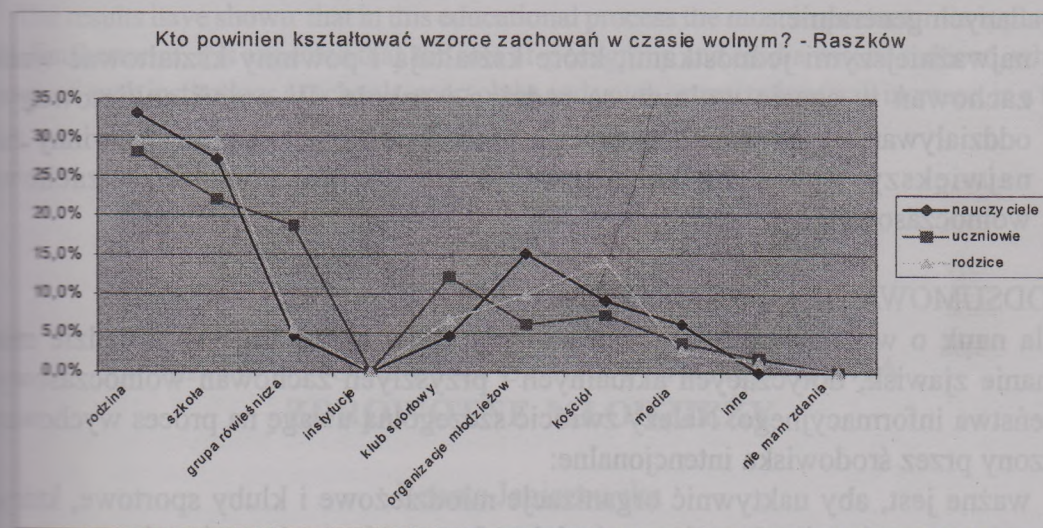

Fig. 4 Oczekiwany wpływ poszczególnych środowisk wychowawczych kształtujących wzorce zachowań w czasie wolnym wg opinii badanych w Raszkowie.

Analizując wyniki badań, dokonano porównania na trzech płaszczyznach:

- pomiędzy trzema grupami opiniodawców
- pomiędzy obiema szkołami, a więc środowiskiem wielkomiejskim i wiejskim
- pomiędzy stanem aktualnym, a stanem oczekiwanym

Z analizy uzyskanych porównań otrzymano poniższe informacje:

- 1) Różnice zdań występujące pomiędzy poszczególnymi grupami opiniodawców.
  - Rodzice dostrzegają bardzo znaczący wpływ szkoły, natomiast zdaniem nauczycieli jest on dużo mniejszy.
  - Według nauczycieli i rodziców grupa rówieśnicza powinna mieć niewielki wpływ na kształtowanie wzorców, uczniowie natomiast oczekują znacznego wpływu tej grupy, (choć także jest on mniejszy niż dostrzegają obecnie)
  - Zdaniem nauczycieli wpływ mediów na kształtowanie wzorców wśród młodych ludzi jest większy od wpływu szkoły.

- 2) Różnice pomiędzy środowiskiem zamieszkania, czyli między Gimnazjum w Raszkowie a Gimnazjum we Wrocławiu.
  - Zdaniem mieszkańców małej miejscowości Kościół powinien odgrywać ważną rolę w kształtowaniu wzorców niż zdaniem mieszkańców Wrocławia.
- 3) Różnice pomiędzy stanem aktualnym a oczekiwanym.
  - Zdaniem nauczycieli i rodziców wpływ szkoły powinien znacznie wzrosnąć, a zmniejszyć się wpływ grup rówieśniczych.
  - Upatruje się wzrostu wpływu organizacji młodzieżowych. (wyjątek stanowi jedynie opinia uczniów z Raszkowa)
  - Wszyscy zgodnie twierdzą, że powinien zmniejszyć się wpływ mediów.
  - Kluby sportowe nie mają wpływu na kształtowanie wzorców, a zdaniem większości ankietowanych powinny.
  - Kościół zdaniem większości ankietowanych (wyjątek - nauczyciele z Raszkowa) nie ma wpływu na kształtowanie wzorców zachowań.

Reasumując przedstawione wyniki badań (ryc. 1, 2, 3, 4), należy podkreślić, że w opinii badanych generalnie:

- najważniejszymi jednostkami, które kształtują i powinny kształtować wzorce zachowań w czasie wolnym są rodzina i szkoła. W opinii ankietowanych oddziaływania tych dwóch środowisk przenikają się wzajemnie i powinny mieć największy wpływ na kształtowanie się postaw i wzorców zachowań w wolnoczasowych.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

Dla nauk o wychowaniu do czasu wolnego największe znaczenie będzie miało rozpoznanie zjawisk, dotyczących aktualnych i przyszłych zachowań w wolnoczasowym społeczeństwie informacyjnego. Należy zwrócić szczególną uwagę na proces wychowania prowadzony przez środowiska intencjonalne:

- ważne jest, aby uaktywnić organizacje młodzieżowe i kluby sportowe, których głównym celem jest kształtowanie dobrych wzorców zachowań w wolnoczasowych, a zgodnie z wynikami badań pełnią w społeczeństwie rolę marginalną. Należy więc przeznaczyć większe dotacje na ich rozwój oraz wykształcić kompetentnych animatorów i instruktorów sportu dla wszystkich,
- kolejnym zadaniem jest stworzenie dla szkół realnych programów zajęć pozalekcyjnych, także zajęć „poza ławką szkolną” oraz dbanie o realizację programu sportu dla wszystkich, m.in.: „Sport wszystkich dzieci”, „Sport dzieci i młodzieży”, „Animator sportu dzieci i młodzieży”, „Sportowe wakacje dla najmłodszych”.

W odpowiedzi na przemiany zachodzące w dzisiejszym świecie, dla młodego pokolenia należy stworzyć programy kształtujące poprawne wzory zachowań w zakresie intelektualnym, artystycznym, społecznym, technicznym, sportowym, turystycznym oraz kulturalnym, aby w obliczu cywilizacji informacyjnej mogło teraz i w przyszłości korzystać z dóbr wartościowego i zdrowego stylu życia.

PROCES KSZTAŁTOWANIA WZORCÓW ZACHOWAŃ WOLNOCZASOWYCH W EDUKACJI JUTRA

Małgorzata M. Bogdan
Promotor: dr Tadeusz Fąk

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

THE PROCESS OF FORMING STANDARDS OF BEHAVIOR IN A FREE TIME IN THE EDUCATION OF TOMORROW

Abstract. The opinions concerning participation of different environments in building the attitudes in the free time culture have been investigated. A method of opinion poll with a questionnaire of survey was used. The results were collected for three groups of respondents (pupils, parents and teachers) from two different milieus (small and big city).

The results have shown that in this educational process the most important role is played by family. Furthermore, it is expected that the role of peer group and media will be reduced, while the influence of such institutions as schools, sport clubs and youth organizations will increase, in a future.

AKTYWNOŚĆ FIZYCZNA A ZACHOWANIA ZDROWOTNE MŁODZIEŻY

Renata Janiszewska

Politechnika Radomska im. K Pułaskiego w Radomiu, Polska

Zwiększenie aktywności fizycznej jest jednym z głównych celów nowoczesnej strategii zdrowia publicznego [1]. Przez aktywność fizyczną rozumiemy wszelką działalność związaną z przemieszczaniem dowolnego ruchu czy wysiłku.

Zachowania zdrowotne to nawyki, zwyczaje, postawy oraz wartości uznawane przez człowieka w zakresie ochrony zdrowia. Według Drabika wychowanie do zdrowego stylu życia jest polem zainteresowania i działania wychowania zdrowotnego, które ma wskazywać na zachowania prowadzące do zdrowia i pomóc zrozumieć te, które utrudniają lub niweczą osiągnięcie celu” [2].

Wyniki badań wielu autorów wskazują, że u człowieka istnieje potrzeba ruchu o charakterze biologicznym, zwana spontaniczną aktywnością ruchową bowiem systematycznie wykonywana i umiejętnie dozowana aktywność fizyczna przynosi wiele korzyści dla zdrowia człowieka w każdym wieku [4].

Pod wpływem ćwiczeń nie tylko wzrasta sprawność i wydolność fizyczna, poprawie ulega także samopoczucie, poprawie ulega praca układów: ruchu, krążenia, oddychania,